

زنان و مشارکت سیاسی و اجتماعی در گفت‌وگو با دکتر زهره طیب‌زاده، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی

زن ایرانی خانواده رافدای سیاست نمی‌کند

■ **فرزانه فردینی**

کمتر از یک سال پیش بود که برای انتخابات ریاست‌جمهوری و شوراهای شهر و روستای صندوق رأی رفتیم. نمی‌دانم ایسن چندمین مهری بود که در شناسنامه‌ام خورده ام بار از دفعه قبل خوشحال‌تر هستم. اینکه دیده می‌شویم و به ما اهمیت داده می‌شود بسیار ارزشمند است. تا جایی که به یاد دارم و هر دفعه در انتخابات شرکت می‌کنم همیشه در صف رأی‌دهی انتخابات مختلف، زنان ما بیشتر به چشم می‌آیند. برای همه مادران، زنان و دختران این سرزمین بسیار مهم است که آنها هم مثل مردان حق انتخاب دارند و می‌توانند همپای آنها در این حماسه شرکت کنند. به اعتقاد امام خمینی(ره) زنان نیز به اندازه مردان حق دخالت در سیاست و دخالت در سرنوشت خود و کشور را دارند، حق رأی دارند و حتی می‌توانند در شغل‌های سیاسی فعالیت کنند. دخالت در سیاست تنها کار مردان نیست، بلکه زنان هم به اندازه مردان در سیاست مسئولیت دارند و باید دخیل باشند، البته با حفظ شئون.

همیشه عادت داشتم برای رأی دادن تنها بروم اما این بار پدربزرگ و مادر بزرگم از من خواستند که با آنها همراه شوم و برگه رأی را برایشان بپرکنم. می‌دانستند در برکه ریاست‌جمهوری چه بنویسند اما اعضای شورای شهر را نمی‌شناختم. این همراهی برآیم تبدیل به خاطره‌ای جالب شد چراکه قرار بود به پدربزرگ و مادر بزرگم کمک فکری بدهم اما وقتی وارد حوزه شدم برای تنها کسانی که رأی ننوشتن آن دو بودند، زنان و مردان کهنسال زیادی بودند که نمی‌توانستند بنویسند و از من می‌خواستند که فرد موردنظرشان را برایشان یادداشت کنم. مادری پیر کنارم نشسته بود که با افتخار شناسنامه‌اش را به من نشان داد و می‌گفت از بعد از انقلاب در تمامی انتخابات‌ها شرکت کرده و دیگر شناسنامه‌اش جا ندرد. این زنان قبل از انقلاب حتی رأی پیدا کرده بودند اما به خاطر عدم علاقه و همسو نبودن اعتقاداتشان با کاندیداهای موردنظر حکومت هیچ گاه مهری در شناسنامه‌شان ثبت نشده بود.

زنان ما در دورانی مظلوم و شکننده و سختی‌هایی را تحمل کردند که هنوز هم در مرور خاطرات مادر بزرگ‌هایمان آنها را می‌شنوم که با چشمانی اشکبار از چادر از سر درآورند های ذخیان پهلوی می‌گویند و اینکه باید مخفیانه از خانه خارج می‌شدند یا اینکه مدت‌ها در خانه حبس بودند. اما وقتی می‌بینم با چه روحیه‌ای در همین روزها و ماهه‌ا سال‌های سخت سواد آموختند و قرآن یاد گرفتند واقعاً نمی‌دانم چه واژه‌ای به کار ببرم. ما شرایط آن زمان و دوره‌های قبل را تجربه نکردیم اما به واقع باید از شرایطی که در حال حاضر در آن هستیم نهایت استفاده را ببریم چون خیلی‌ها حسرت چنین روزهایی را می‌کشیدند و به خاطر این لحظات جانشان را نثار کردند. برای اینکه بدانیم در این دوره‌ها و سال‌ها از چه نقشی در مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی داشتند با دکتر زهره طیب‌زاده‌نوی نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس، استاد دانشگاه شهید بهشتی و دندانپزشک در این مورد به اختصار صحبت کردیم. آنچه در ادامه می‌خوانید حاصل این م‌کلامی است.

■ **نگاه متفاوت اسلام به جایگاه و مقام زن**

واقعیت این است که ایرانیان از بین ملل دیگر زنانشان به تاسی از اسلام و قبل از آن در سرنوشت خود و جامعه‌شان نقش داشتند. در دین اسلام بیعت‌را فقط مخصوص مردان نمی‌دانند، در صدر اسلام هم زنان بیعت می‌کردند که حاکی از سیاسی بودن دین اسلام است و با آموزش‌هایی که می‌دهند، زنان در سرنوشت خود و جامعه دخیل هستند. پیامبر اکرم(ص) برای زنان و جایگاهشان شأنی قائل بودند که در زمان بیعت جلسای جداگانه با آنها برگزار کردند، زنان صدر اسلام با ایشان بیعت کردند و نقش دادن سیاسی به زنان در همان ابتدای اسلام وجود داشت. ملت ایران وقتی اسلام آوردند، فرهنگ و دین زنان را متعهد کرد که برای خود تعیین تکلیف کنند و از چند و چون مسائل سیاسی و اجتماعی ناخبر باشند.

به طور بارزی می‌توان در صدر اسلام از بانویی نام برد که نقش حمایتی و اقتصادی ایشان در اسلام بی‌نظیر بود. حضرت خدیجه(س) یکی از ثروتمندان جزیره العرب بود و در

همراهی حضرت رسول(ص) تمام ثروتش را در راه اسلام و مذهب نو پای اسلام نثار کرد. نقش سرمایه اقتصادی حضرت خدیجه(س) در پیشبرد اسلام بسیار مؤثر بود. از طرفی ایشان اولین زنی بودند که به پیامبر گرویدند و اولین فردی بودند که به پیامبر(ص) ایمان آوردند و در این زمینه پیشرو بودند. این بانوی بزرگ به طور کامل در کنار یک رهبر دینی بودند و در پذیرش اسلام به عنوان اولین فرد در رشد این دین کمک کردند. حضرت خدیجه(س) هم نقش خشنکی داشت و هم در حذف اندیشه‌های جاهلی و پذیرش اعتقاد الهی سرمایه‌اش را خرج کرد. بعد از ایشان حضرت فاطمه(س) و زنان صدر اسلام در جنگ‌ها و در بیعت کردن با پیامبر(ص) و گرویدن به یک دین جدید نقش بسیاری داشتند.

نقش سیاسی و اجتماعی زنان در همان صدر اسلام با زنانی مثل سمیه که برای اعتقاداتشان شکنجه شدند و جان دادند، همسران اصحاب و یارانی که در جنگ‌ها به شهادت می‌رسیدند و با وجود ایشان وظایف آنها را بر عهده می‌گرفتند، حتی در برخی جنگ‌ها زنان در مدینه تنها بودند و از این شهر با شجاعت دفاع کردند، ثابت شده است. اعتقادات اسلامی دفاع را بر زن جزو واجبات می‌دانند و در واقعه کربلا حضور حضرت زینب(س) و سایر زنان و کودکان که همراه امام حسین(ع) عمق سیاسی بودن تفکر دینی ایشان را می‌رساند و با وجود اطلاع از همه اتفاقات

و اینکه جنگی نابرابر در پیش خواهد بود باز هم همراه آنها به جنگ رفتند. مبارزه فقط کار مردانه نیست و زنان نیز در عرصه دفاع از اعتقاداتشان مانند مردان می‌توانند حضور داشته باشند.

■ **حضور و بتربینی و نمایشی زنان در دوران پهلوی**

به نظرم در زمان مشروطه هم نقش زنان در حمایت جنبش‌ها و حرکت‌های آزادخواه و دفاع از کشور در حوادث مختلف تأثیرگذار بود. در زمان قاجار نیز در دفاع از مبارزات حق طلبانه و ضداستبدادی، زنان حضور داشتند.

در وقایع قبیل از انقلاب زنان ما چه خودشان به عنوان نیروی مبارزاتی فعال با حکومت شاه می‌جنگیدند، چه در کنار همسرانشان وقتی آنها در زندان بودند فعالیت‌هایشان را دنبال می‌کردند و بار زندگی را نیز بر دوش می‌کشیدند. در همه فعالیت‌های سیاسی قبل از انقلاب و جنگ

تحمیلی پشتیبانی و نقش بارز زنان رشید ایران را به عینه شاهد بوده‌ایم. در زمان انقلاب نیز شاهد بودیم که در راهپیمایی‌ها مشابه مردان در صف اول حضور داشتند حتی جلوتر از مردان در صحنه‌های اشتغال، سیاسی و اجتماعی مشارکت می‌کردند.

زنان در دوره پهلوی

مثل مردان

حضور سیاسی

و اجتماعی واقعی

نداشتند و حتی بسیاری

از مردان هم که حضور علمی و

سیاسی داشتند آلت دست حکومت

مستبذ داخلی بودند. زنان حضوری نمایشی داشتند و چون کشور ما وابسته به بیگانه بود، حضور سیاسی زنان عمق واقعی و تودهای نداشت. در آن زمان فقط یک حزب رستاخیز به صورت دستوری فعال بود و همه باید به این حزب، می‌پیوستند. تمام صحنه‌های مجالس زمان شاه صحنه‌های تصنعی و ظاهری بود و فقط افرادی که وابسته به دربار و مقامات بالای کشوری بودند در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی فعال بودند، در واقع انتخاباتی به مفهوم واقعی بر گزار نمی‌شد، صلاحیتی در کار نبود و نمایش حضور، سیاسی و اجتماعی در آن زمان اینگونه بود.

در مورد زنان این مسئله به شکل بدتری بود و اگر زنان در عرصه‌های مختلف فعال بودند، نزدیکان دربار و امرای ارتش، همسران آنها و وابستگان در چه یک حضور کثیف و بودند. متأسفانه این حضور توأم با یک حضور کثیف و غیراخلاقی بود و شرایط سیاسی آن زمان سالم نبود. کسانی که در آن عرصه‌ها فعالیت می‌کردند شرایط

اخلاقی مناسبی نداشتند مثل خانواده سلطنتی و خواهران شاه. اگر حضوری هم بود حضوری با حیاء، عفت و یاکي نبود و هر کسی هم حق نداشت در این دایره بسته وارد شود.

■ **انقلاب به مفهوم واقعی برای زنان اتفاق افتاد**

دکتر طیب‌زاده در مورد شرایط پس از انقلاب می‌گوید: با این وضعیت مشاهده می‌کنید که بعد از انقلاب به کلی شرایط اجتماعی و سیاسی زنان فرق می‌کند، انقلاب به مفهوم واقعی اتفاق افتاد و مردمی که در پایین‌ترین حد زندگی می‌کردند، پست‌های مهم کشوری و حکومت را در دست گرفتند و فرزندان همان‌ها نیز تحصیل کرده و مستندهای

اجرائی و سیاسی را در آینده به دست می‌گیرند. اکثر مقامات کشوری از طبقات محروم و پایین جامعه بودند که انقلاب واقعی نیز در زنان در این مبارزات صورت گرفت. زنان در این عرصه‌ها رشدی هماهنگ با مردان انقلابی کشور داشتند و مسئولیت‌هایی به آنها محول شد و زنان محدودیت‌های بسیار کمی آن‌هم به طور خاص در برخی رشته‌ها و موضوعات داشتند و در بقیه عرصه‌ها همپای مردان حرکت کرده و آموزش دیدند.

در ماجرای جنگ نیز می‌بینیم که زنان پس از همسران عهده‌دار اداره خانه می‌شدند و در غیاب همسر شهیدشان،

زندگی را می‌چرخاندند، فرزندان را به تربیت دینی، خوبی رسانده و خودشان اداره امور اقتصاد، فرهنگی و تربیتی خانواده را به تنهایی به دوش می‌کشند. می‌بینیم که

همسر یک جانباز در تحمل آلام و ناراحتی‌هایی که یک جانباز بعد از جنگ و در طول این سال‌ها به او وارد شده، در کنارش بوده است. زنان ما در جبهه‌ها به عنوان پرستار همراه برادران ما حاضر بودند حتی آنها در جبهه‌ها پا به پای مردان

مردی که از ۳۰ تا ۴۰ سالگی مهارت کاری به دست آورده، می‌تواند معاون وزیر یا وزیر شود، در مبارزات سیاسی شرکت می‌کند، تجربه‌اندوزی می‌کند و به همین علت به آنها مدیریت در سطح کلان پیشنهاد می‌شود. زنان ما به دلیل از دست دادن این سال‌ها از تجارب اجرایی کمتری برخوردارند و در نقش آفرینی اجتماعی نقش‌های مکمل را بر عهده دارند. البته هر کس در جایگاه خودش می‌تواند نقش آفرینی کند و چه بسا وظایف زنان هم در تربیت عرصه‌های اجتماعی و عرصه‌های کلان مدیریتی و سیاسی نیست

زنان و مشارکت سیاسی و اجتماعی در گفت‌وگو با دکتر زهره طیب‌زاده، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی

اشکارا می‌جنگیدند. زنان ما در جنگ تحمیلی در فردول و اندیشک، اهواز و آبادان صبر و مقاومت از خود نشان دادند حتی اسیر شدند و آنها با توجه به آشنایی با فرهنگ اسارت و شهادت از واقعه کربلا به خاطر اعتقاداتشان در دین در مقابل همه این اتفاقات ایثار و صبوری کردند.

■ **شکوفایی زنان در سلامت و عفت**

باید بگویم که زنان بعد از جنگ نیز در عرصه سازندگی کشور و محیط‌های علمی حضوری پررنگ داشتند و در فرصتی که نظام برایشان فراهم کرد نهایت استفاده را بردند. در دانشگاه‌ها، مدارس و در محیط‌های هنری زنان ما به عنوان محقق، معلم، خبرنگار، دکتر و مهندس در کلیه عرصه‌های علمی و تحقیقاتی، فرهنگی و هنری فعال بودند و انقلاب اسلامی این فرصت پر ارزش و گرانبه را برای زنان فراهم کر که به دور از خدغه‌های فساد در غرب و اینکه دامنش به ناپاکی‌های غربی آغشته نشود در سلامت و عفت استندال‌هایشان را شکوفا کنند.

■ **مسئولیت مادری و همسری دلیل حضور کمرنگ زنان در عرصه‌های سیاسی**

به نظرم به دلیل مسئولیت‌هایی که اسلام به زن داده زنان ما مشارکت‌های سیاسی‌شان کمتر از اجتماعی است. ما زنان را در عرصه کلان سیاسی با مشاغل حاکمیتی در رده اول نمی‌بینیم و به دلیل وظایفی که در کانون خانواده دارند، محدودیت‌های جسمی و فیزیکی و اختصاصات بیولوژیک دوران بارداری، از تباط نزدیک مادر و فرزند در دو سال ابتدای و شیردهی، رابطه بچه و مادر در هفت سال اول زندگی که رابطه قوی و غیر قابل انکاری است، وظایف مادری و همسری از کل زمانی که می‌تواند مؤثر باشد، در دوران جوانی نمی‌توانند وارد فعالیت‌های جدی اجتماعی شوند. البته در این زمینه استثنائاتی داریم اما به دلیل حضور فرزند و این اقتضائات طبیعی که باعث می‌شود آنها درگیر زنده بچه و بزرگ کردن فرزند شوند و خودشان را فدای این مسئولیت‌ها کنند. در واقع تجربه و سابقه اجرایی و علمی مردان به این دلیل بیشتر شده و همین دلایل سبب می‌شود که مردان فرصت زیادی برای حضور در عرصه‌های سیاسی داشته باشند.

مردی که از ۳۰ تا ۴۰ سالگی مهارت کاری به دست آورده، می‌تواند معاون وزیر یا وزیر شود، در مبارزات سیاسی شرکت می‌کند، تجربه‌اندوزی می‌کند و به همین علت به آنها مدیریت در سطح کلان پیشنهاد می‌شود. زنان ما به دلیل از دست دادن این سال‌ها از تجارب اجرایی کمتری برخوردارند و در نقش آفرینی اجتماعی نقش‌های مکمل را بر عهده دارند. البته هر کس در جایگاه خودش می‌تواند نقش آفرینی کند و چه بسا وظایف زنان هم در تربیت و پرورش فرزندان کمتر از حضور در عرصه‌های اجتماعی عرصه‌های کلان مدیریتی و سیاسی نیست. مادری که یک مرد توانا و مدیری موفق تربیت می‌کند در پیشگاه الهی ارزش کمتر از پسرش نیست و نمی‌توان گفت ارزش هر کس در مسئولیت اجرایی و بالای جامعه سیاسی از ارزش هر کس در پیشگاه خداوند ارزش هر کس در عرصه خدمت و عمل رشد جامعه است و رقابت بین زنان و مردان در این مورد و با این دلایل بی‌مورد است و معنا ندارد.

■ **سیاست وقت می‌خواهد که زنان ما آن را صرف خانواده می‌کنند**

این نماینده مجلس شورای اسلامی درباره گرایش کم زنان به حوزه سیاست معتقد است که در پیش بردن اهداف سیاسی و حضور در این عرصه احتیاج به زمان و فراغت بیشتری است که زنان ما این وقت را در اختیار ندارند. پست‌های سیاسی فراغت بیشتری می‌طلبد که با توجه به مسئولیت آنها در خانواده و فرهنگ دینی این مورد امکانپذیر نیست. زنان ما به دلیل اینکه فرزندان تا سنین بالا در خانواده هستند و دیرتر خانه را ترک می‌کنند، توجهی که به خانواده دارند، مسئولیت‌های بیشتری در خانه دارند، وضعیت کاری و آرمشی که باید به اعضا منتقل کنند کمتر فرصت‌شان را به سیاست اختصاص می‌دهد. آنها اگر بخواهند در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی حضوری فعال داشته باشند باید قید همه این مسئولیت‌ها را بزنند و در این شرایط سن از دواج افزایش پیدا می‌کند و در کانون خانواده مشکلاتی به وجود می‌آید لذا آنان خانواده را فدای سیاست نمی‌کنند. به همین دلایل زنان ما در سنین بالاتر در صحنه‌های سیاسی حاضر می‌شوند و در پست‌های سیاسی کمتر دیده می‌شوند.

سبک‌دستی

سبک‌دستی ۹۸۴۷۹۹۸۸

سبک‌دستی

بررسی دیدگاه‌های امام خمینی^(ع) و رهبر معظم انقلاب در مورد زنان

زنان ایرانی در همه امور آزادند

ارادل باشد».

به گفته ایشان از دامن زن مرد به معراج می‌رود و به همین دلیل زنان و مصادران ما نقش تربیتی حساسی داشتند. ایشان معتقد بودند «زن انسان است، آن هم یک انسان بزرگ. زن مربی جامعه است. از دامن زن انسان‌ها پیدا می‌شوند. مرحله اول مرد و زن صحیح، از دامن زن است. سادات و شقاوت کشور‌ها بسته به وجود زن است. زن با تربیت صحیح خودش انسان درست می‌کند و با تربیت صحیح خودش کشور را آباد می‌کند. مبدأ همه سعادت‌ها از دامن زن بلند می‌شود. زن مبدأ همه سعادت‌ها باید باشد».

همیشه اینطور وانمود می‌کردند که امام(ره) با آزادی زنان در عرصه اجتماعی و سیاسی مخالف بودند و دلیل آن را مخالفت ایشان با لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی می‌دانند اما در همان زمان هم تأکید رهبر فقید ایران بر این بود که با فساد، فحشا و با این کارهای غلط مخالف‌نند نه فعالیت زنان. امام(ره) اعتقاد داشتند: «زنان در انتخاب فعالیت، سرنوشت و همچنین پوشش خود با رعایت موازین آزادند» و «در جمهوری اسلامی زنان در همه چیز حقوقی کاملاً مساوی با مردان دارند. زن‌ها آزاد خواهند بود، در تحصیل هم آزاد خواهند بود، در کارهای دیگر هم آزاد خواهند بود». به گفته ایشان «امروزه باید

خانم‌ها به وظایف اجتماعی و دینی خودشان عمل کنند، عفت عمومی را حفظ بکنند و روی آن عفت عمومی کارهای اجتماعی و سیاسی را انجام بدهند». در طول ۱۱ سال رهبری امام خمینی(ره) همواره شاهد بودیم که زنان منعی برای شرکت در کلیه فعالیت‌های علمی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نداشتند و خود ایشان زنان را به این فعالیت‌های اجتماعی و حضور در عرصه‌های مختلف تشویق می‌کردند.

■ **دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب درباره زنان**

رهبر معظم انقلاب نیز در مورد زنان دیدگاه‌های خاصی دارند و نسبت به آزادی عمل، تحصیل و حضور زنان در عرصه اجتماع و کار تأکید بسیار می‌کنند. به نظر ایشان «خانم‌ها سربازان خط مقدم انقلاب بودند و با پیروزی انقلاب جامعه

ما تحولی الهی یافت و زنان در این تحول جزو پیشگامان بودند. نقش زنان در انقلاب ثابت کرد که زن در سایه ایمان و آگاهی می‌تواند نقش اول را در تحولات تاریخی ایفا کند. حضور خانم‌ها در همه مراحل انقلاب، حضوری زنده و نیرومند و قوی بود». مقام معظم رهبری معتقد هستند: «روش اسلام و نظام جمهوری اسلامی ایران نسبت به زن محترمانه، تکریم آمیز، مصلحت‌اندیشانه، عاقلانه و به تبعیت برپه توده است. زن امروز در صحنه علم، اقتصاد و هنر و در گونه گونه فعالیت‌های اجتماعی از گذشته بسیی فعال‌تر و میدان‌دار تر است. امروزه زنان کشور باید خودشان را مثل مردان موظف بدانند».

رهبر جمهوری اسلامی ایران در مورد جایگاه زنان می‌فرماید: «زن را به چشم یک انسان والا نگاه کنید، تا معلوم شود که تکامل و حق او و آزادی او چیست. زن را به عنوان موجودی که می‌تواند مایه‌ای برای اقبال صلاح جامعه با پرورش انسان‌ها و لاا شود نگاه کنید، تا معلوم شود که حق زن چیست و آزادی او چگونه است.

نظر اسلام این است که در میدان فعالیت علمی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، نباید بر زن تحکیم و اجبار کرد، چنان که به سد کردن راه او هم نباید پرداخت. اگر زنان می‌خواهند

وارد فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی شوند، مانعی نیست. البته فعالیت علمی، خیلی خوب است و بر سایر فعالیت‌ها ترجیح دارد». ایشان به تحصیل و حضور زنان در جامعه تأکید دارند و در این باره معتقدند: «هن به خانواده‌ها توصیه می‌کنم که اجازه دهند دخترهایشان درس بخوانند. مبدا پدر و مادری، از روی تعصب دینی، خیال کنند که باید جلو دختر را بگیرند تا تحصیلات عالیه نکند؛ نه! دین چنین چیزی نگفته است. دین برای تحصیل علم، میان دختر و پسر فرقی نمی‌گذارد. بگذارید دختران جوان ما درس بخوانند، علم بیاموزند، آگاهی پیدا کنند، به فشان خودشان واقف شوند و قدر خود را بدانند، تا بعد از اسلام بلند پایه باشند» و «ما می‌خواهیم زن به مقام والای انسانیّت خودش باشد، نه ملعبه باشد، نه ملعبه در دست مردها باشد، در دست سواد می‌شود این‌ها را فهمید».

اندیشه‌های انقلابیون و امام(ره) راه را برای بسیاری از زنان باز کرد و به سمت علایق و خواسته‌هایشان سوق پیدا کردند. یکی از کسانی که در این زمینه گام‌های اساسی برداشتند، بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران بودند که در این مورد گفته‌اند: «مقام زن مقام والا ست، عالی‌رتبه هستند. بانوان در اسلام بلند پایه هستند»